

Middagsbordet på
Stock Orchard Street,
före, under och efter
festen.
Sarah Wigglesworth

MÅNADENS TANKE

FEBRUARI 2012

PÅ TAL OM ARKITEKTUR

Claes Caldenby

Efter tre slutsålda upplagor har nu Arkusboken [ur ett pågående samtal] om arkitektur kommit i en fjärde, utvidgad version. Sammanlagt har den tryckts i mer än 6000 exemplar, vilket är mycket för en arkitekturbok i Sverige. Jag tolkar det som att Fredrik Nilsson och jag, som bokens redaktörer, lyckats hitta något av den svåra "enkelhet och djup" som vi sökte. Jag tolkar det framförallt som att det finns ett intresse för att läsa, och tala, om arkitektur, både bland arkitekter och andra.

Claes Caldenby är professor i arkitekturs teori och historia på Chalmers tekniska högskola. Fler av hans böcker har en inriktning mot nyare svensk arkitektur. Förutom [ur ett pågående samtal] om arkitektur har han bland annat varit redaktör för böckerna Att bygga ett land – 1900-talets svenska arkitektur (1998) och Arkitekturteoriernas historia (2011). Sedan 1977 är han en av redaktörerna för tidskriften Arkitektur

Arkus uppdrag är att verka för en forskning som når praktikerna. Efter ett helt yrkesliv i gränlandet mellan forskningen och praktiken ser jag problem på båda sidor. Därmed försvåras också det så välbehövliga samtalet.

Arkitekterna saknar former för erfarenhetsåterföring från det byggda. De har också svårigheter att artikulera och nå ut med sin kunskap, särskilt de "mjuka" sidorna av den. Det är en brist både internt, inom yrket, och externt, i förhållande till beställare, byggare och brukare. Journalister har hörts klaga på "arkitekters autism", en självförsjunkenhets som inte når fram, vare sig till journalisterna eller deras läsare. Samtidigt styrs medialogiken alltmer av dagspressupplagornas utförsbacke. Resultatet blir mer sensationalism och mindre seriös

journalistik. Det går ut över en långsiktig och insiktsfull arkitekturbevakning.

Forskarvärlden å andra sidan premierar stora ”excellenta” forskningsmiljöer som tenderar att bli mer organisation än forskning. Samtidigt bygger man energiskt vidare på sina egna, inåtvända incitamentsstrukturer. ”Bibliometrin” är allt, ett slags talmystik som idéhistorikern Sven-Eric Liedman kallat ”kvasikvantifiering”. Kring publiceringar och citeringar har utvecklats en hel jargong av ”impact factor” och ”Hirsch index”. Doktorander idag gör sig själva en otjänst om de skriver för praktiker, eftersom det inte räknas i cv. Allt detta riskerar att leda till inavel.

Det saknas ingalunda medvetenhet om problemet. Nyord dyker upp, som ”transdisciplinär” som nu inte främst betyder tvärvetenskaplig utan pekar på behovet av kopplingar mellan forskning och praktik. ”Mode 2” lanserades för drygt ett decennium sedan som benämning på en ”kontextdriven”, problemorienterad, praktiknära, mångvetenskaplig forskning. Kritiker påpekade snabbt att sådan forskning inte är något nytt. ”Triple helix”, en samverkan mellan universitet, samhälle och näringsliv, har använts på ett liknande sätt. Nyorden blir lätt ett orwellskt newspeak i forskningsbyråkratins och managementtänkandets munnar. Formler tömda på meningsfullt innehåll.

Samtidigt är vi människor menings sökande, det är en gammal tanke som stöds av den moderna kognitionsforskningen. Vårt behov av samtal är omätligt. Som stöd för det kan jag hämta exempel ur mina yrkeserfarenheter från båda sidor av den mer eller mindre konstgjorda gränsen mellan forskning, utbildning och praktik.

Elva års verksamhet på White med internutbildning och utvecklingsarbete inom ett arkitektkontor övertygade mig om att en ”inneboende forskare” i praktiken är ett givande arrangemang för båda parter. Praktiken genererar problem som den inte själv förmår ta hand om och som forskaren inte hittat utan att ställas inför dem. Och de problemen är ofta av ett slag som gäller arkitektur i meningen en helhetssyn eller sammanvägning av många olika aspekter, där formuleringen av problemet är halva lösningen.

Arkitekturskolorna är egentligen fantastiska platser. Ingen annanstans i samhället möts 400–500 människor som brinner för arkitektur dagligen i ett och samma hus. Väggarna borde vibrera av arkitektur och det har länge förvånat mig att de inte gör det mer. Som lärare eller forskarhandledare är det en stor upplevelse att få vara med om att se gnistan tändas av lust till arkitekturen i all dess rikedom och komplexitet. På Chalmers har vi, av saknad, satt igång en serie samtal om arkitektur där en lärare varje gång tar upp ett tema.

Hållbarhet är av nödvändighet en central arkitekturfråga framöver. För mig innefattar det också en kulturell hållbarhet och därmed ett historiskt perspektiv, båda bakåt och, i förlängningen, framåt. Historiens syfte är att rekonstruera en hel värld med det byggda som utgångspunkt, framtiden i retur så att säga. Av detta kan vi också bättre förstå hur man utifrån den värld som är vår konstruerar det byggda.

Det märkvärdiga med arkitekturen är hur vi kan föra samtal om sådana frågor med våra föregångare årtusenden bakåt. Ett ständigt pågående samtal.

